

## ‘Niet stelen maar delen’ (Het achtste gebod)

Voorganger: Christine van den End-Kranenburg

Lezingen:

1<sup>e</sup> schriftlezing: Exodus 20, 1-17

2<sup>e</sup> schriftlezing: Efeziërs 4, 1-16, 21b-32

3<sup>e</sup> schriftlezing: Matteüs 6, 19-21

Geliefde mensen van God,

‘Niet stelen’. Het achtste gebod van de tien geboden, het gebod dat we vandaag willen overwegen, staat midden in een korte maar krachtige rij: ‘moord niet, pleeg geen overspel, steel niet en lieg niet’. Meer woorden hoeven er niet aan te worden vuilgemaakt, zo lijkt het. Blijkbaar spreken deze geboden voor zich. Toch, als we de geboden maar even op ons in laten werken, merken we hoezeer begrippen als ‘liegen’, ‘overspel’, ‘stelen’ en ‘moord’ niet langer eenduidig zijn in onze tijd. Ieder van ons heeft zo zijn eigen kijk op waarheid en eerlijkheid, op relaties, op de betekenis van leven. Zelfs ‘niet stelen’ is niet zo klip en klaar als het op het eerste gezicht lijkt.

Kijk, sommige gevallen van diefstal spreken voor zich, we hebben ze vaak aan den lijve ondervonden. Het zijn ervaringen waardoor we weten: stelen mag ècht niet! Wie van ons kent niet het absurde gevoel van zoeken naar je fiets die er net nog stond en nu niet meer. Of de paniek die je overvalt als je portemonnee gerold is: rijbewijs, bankpas, treinkaart, geld... alles weg. De boosheid die je voelt wanneer je aan je eigen voordeur in een valse aanbieding bent getrapt. Laat staan als er dieven in je huis zijn geweest. Ja, al die situaties onderstrepen voor ons dat je ècht niet mag stelen.

In deze gevallen gaat het om concrete dingen. Dat maakt de diefstal zo tastbaar. Gek genoeg zijn het meestal niet zozeer de gestolen spullen die ervoor zorgen dat je het vreselijk vindt. Nee, wat je raakt is het geschonden vertrouwen. Het vertrouwen in medemensen, het vertrouwen op je gevoel, namelijk dat je je veilig waande... met je tas, je fiets... in je eigen huis.

Hoezeer onze situatie ook verschilt van het rondtrekkende volk Israël in de woestijn: stelen ondermijnt het onderlinge vertrouwen en het gevoel dat je veilig bent in je eigen gemeenschap. Mensen die van jou stelen: daar kan en wil je eigenlijk niet mee samen leven.

Dit is ook wat de schrijver van de brief aan de Efeziërs lijkt te onderstrepen wanneer hij het over ‘niet stelen’ heeft. Misschien was het Paulus zelf, deze schrijver. Eerder iemand die later schreef, in Paulus’ naam, zijn lijn van denken. In Efeziërs klinkt het gebod om niet te

stelen, in een adem met niet liegen, niet boos blijven, niet driftig tekeer gaan. Houdingen die maken dat mensen met elkaar samen kunnen leven. Leugenachtig, boos en driftig houd je het niet lang met elkaar uit. De schrijver zet steeds heel praktisch iets positiefs tegenover het negatieve. Zo zegt hij naar aanleiding van het stelen: ‘laat wie steelt niet meer stelen maar eerlijk de kost verdienen door zelf hard te werken om iets weg te kunnen geven aan wie het nodig heeft’ (Efeziërs 4, 28).

Eigenlijk worden hier verschillende dingen gezegd: allereerst de les dat als je steelt, je op andermans zak teert. Dat is niet eerlijk. Dus: zorg ervoor dat je je eigen kost verdient. Heel letterlijk opgevat gaat het hier om eten en drinken, je dagelijkse brood. Dat is kost waar je niet buiten kan. Maar, wat voegt de schrijver verrassenderwijs nog als een soort van bonus hieraan toe: als je zelf hard werkt, is de kost die je verdient ook nog eens toereikend om van te delen. Want, zo beseffen we allemaal, er zijn nu eenmaal mensen die niet voor zichzelf kunnen zorgen. Door een handicap, door een ziekte, door verwardheid, door ouderdom. Zij mogen delen in wat anderen verdienen voor de kost.

In de brief aan de Efeziërs draait het niet om de vraag aan wie nu precies welk bezit toebehoort. Wat wel duidelijk is: als je steelt, kom je oneerlijk aan je bezit. En dat veroorzaakt onderling wantrouwen. Wantrouwen dat het samenleven ondermijnt. En dat wantrouwen is iets waar wij vandaag de dag in ons samenleven zo mee worstelen. Verschillende groepen wantrouwen elkaar: arm wantrouwt rijk, autochtonen wantrouwen allochtonen, niet-geleerden wantrouwen geleerden... En andersom. Dat wantrouwen komt voort uit het gevoel dat iemand oneerlijk iets in zijn bezit heeft. Ja, mensen voelen zich om verschillende redenen bestolen. Maar aan wie behoort nu wat toe? En hoe eerlijk is de verdeling van het bezit op onze aarde? Kunnen we elkaar vertrouwen als we samenleven, of moeten we voortdurend op ons hoede zijn, omdat we het idee hebben dat anderen ten koste van ons kennis, geld en goed vergaren? Sterker nog: mensen stelen bewust omdat zij vinden dat ook zij recht hebben op kennis, geld en goed. Dit maakt het onderlinge wantrouwen compleet. Waarom frauderen scholieren met examens? Waarom wetenschappers in hun onderzoek? Waarom denken we dat anderen onze banen inpikken? Ons eten? Waarom staan we op onze

eigen bonus?

Voor de schrijver aan de Efeziërs gaat het er helemaal niet om wie nu precies wat bezit.

Kern is dat je elkaar moet kunnen vertrouwen wanneer je met elkaar samenleeft. En dat er dan blijkbaar genoeg is, genoeg om van te leven en te delen. Hij sluit zijn aanwijzingen ook af met de algemene opmerking 'goed voor elkaar te zijn en vol medeleven - en om elkaar te vergeven zoals God de mensen in Christus vergeven heeft' (Efeziërs 4, 32). Vertrouwen heeft dus alles te maken met goed voor elkaar zijn, met elkaar meeleven en elkaar kunnen vergeven.

Waarom heeft voor ons vertrouwen maar al te vaak met bezit te maken? Waarom zoeken we ons houvast in het verzamelen van spullen, van kennis, van macht? Steeds opnieuw houdt de Bijbel ons die vraag voor. Nu eens in een gelijkenis, dan weer in een metafoer of gezegde. In het Evangelie naar Matteüs zegt Jezus: 'waar je schat is, daar zal ook je hart zijn'. Hij onderscheidt daarbij schatten op aarde en schatten in de hemel. De schatten op aarde zijn aantrekkelijk voor dieven. De schatten in de hemel niet. De vraag is steeds opnieuw: waar hang je aan, waar vertrouw je op? Zijn het de tastbare schatten van de aarde, die zomaar gestolen kunnen worden, of zijn het hemelse schatten?

Het verhaal van Hemelvaart dat we afgelopen donderdag weer hoorden, helpt ons zicht te krijgen op die hemelse schatten. Dat verhaal symboliseert bij uitstek dat Jezus deel uitmaakt van Gods hemelse heerlijkheid. Dat in hem de hemel als het ware geopend werd. Een hemel die reikt tot op onze aarde. In de brief aan de Efeziërs wordt op een beeldende manier omschreven hoezeer Jezus' leven op aarde samenhangt met zijn hemelvaart: 'hij die is afgedaald, is dezelfde als hij die opsteeg, tot boven de hemelsferen, om alles met zijn aanwezigheid te vullen' (Efeziërs 4, 10).

Die aanwezigheid van Christus, zowel in de hemel als ook op de aarde, geeft ons zicht op de hemelse schatten. Schatten als liefde en vergeving, gerechtigheid en compassie... Schatten die Jezus ons heeft voorgeleefd, in leven en sterven.

Hoe kun je nu raken aan die schat als mens? Hoe weten we nu of ons hart op de goede plek zit?

In wat we vandaag uit Efeziërs lezen, wordt ons het beeld voorgehouden van het lichaam van Christus. Het is een bekend beeld uit de brief van Paulus aan de Korintiërs. Een beeld dat benadrukt dat mensen elkaar nodig hebben, dat ieder zijn eigen rol in de gemeenschap vervult. Het lichaam van Christus in deze wereld, dat zijn wij, met z'n allen. Het is een nieuwe manier om naar ons mens-zijn te kijken. Daarom wordt er in Efeziërs ook gesproken van het afleggen van de oude mens en het aantrekken van de nieuwe mens. Dat vraagt een andere koers, dat vraagt, met de woorden van de schrijver, dat we niet langer met elke wind meewaaien. We hoeven elkaar niet langer in wantrouwen te bejegenen, maar vanuit het vertrouwen dat we ieder onze rol hebben, ieder een schat in te brengen hebben.

Een schat aan liefde, omdat God ons heeft lief gehad. Een schat aan vergeving, omdat God ons vergeeft. Een schat aan gerechtigheid, ons voorgehouden in Gods woorden. Een schat aan compassie, omdat God met ons meeleeft en het goede met ons voorheeft.

Zoals je actief aan de slag moet om niet langer te hoeven stelen, zo moet je ook actief de oude mens in je afleggen en de nieuwe aantrekken. Tegelijk bouwt dit lichaam van Christus zichzelf op in liefde, aldus de schrijver van Efeziërs (4, 16).

Dat we deze liefde mogen ervaren, hier en nu - en ervan uit zullen delen aan de mensen met wie we het leven en deze aarde delen. Opdat we nooit vergeten dat we geroepen zijn om te hopen, te geloven en lief te hebben. In Jezus' naam, amen